

ATOMIKA

Zgradba snovi

Snov je sestavljena iz 92 elementov. Osnovni gradniki elementa so enaki atomi, enaki ali različni atomi pa so večinoma povezani v molekule.

Dano snov z maso m sestavlja N gradnikov (atomov ali molekul). Kilomol ali kiloatom je množina snovi, v kateri je ti. Avogadrovo število gradnikov. Masa enega gradnika (atoma ali molekule) je

$$m_1 = \frac{m}{N} = \frac{M}{N_A}$$

$N_A = 6,022 \cdot 10^{26}$ je Avogadrovo število (število atomov/molekul v kiloatomu/kilomolu):

M je masa kiloatoma/kilomola. Približno je enaka masnemu številu kilogramov dane snovi:

$$M \doteq A[\text{kg}]$$

Primer: Koliko atomov izotopa ${}_{92}^{235}\text{U}$ je v $m=1$ mg tega izotopa?

$$N = \frac{m}{A} N_A = \frac{1 \cdot 10^{-6} \text{ kg}}{235 \text{ kg / kmol}} 6,022 \cdot 10^{26} \text{ atomov / kmol} = 2,56 \cdot 10^{18} \text{ atomov}$$

Zgradba atoma

Atom je zgrajen iz jedra in elektronov, ki se gibljejo okoli njega. Premer atomskega jedra je nekaj fm ($1 \text{ fm} = 10^{-15} \text{ m}$), medtem ko je velikost atoma okoli 10^{-10} m . V jedru so nukleoni - protoni (p) in nevtroni (n). Jedro sestavlja Z protonov in N nevtronov. Njihovo število je odvisno od vrste atoma. Število nukleonov v jedru je masno število $A=Z+N$. Število elektronov, ki se gibljejo okoli jedra, je v nevtralnem atomu enako število protonov v jedru.

Atomska masna enota:

$$u = \frac{1}{12} m_{\text{atoma}}({}_{6}^{12}\text{C}) = 1,6605656 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

Masa protona, nevtrona in elektrona:

$$m_p = 1,007277 \text{ u} = 1,67 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

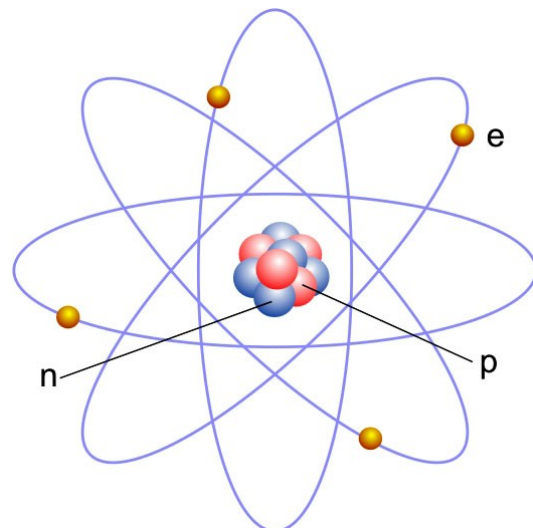
$$m_n = 1,008665 \text{ u} = 1,67 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

$$m_e = 0,000549 \text{ u} = 9,1 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$$

Naboj protona in elektrona:

$$e_p = +1,6 \cdot 10^{-19} \text{ As}$$

$$e_e = -1,6 \cdot 10^{-19} \text{ As}$$

Atomsko jedro

oznaka:

Z: zaporedno ali vrstno število (število protonov v jedru)

A: masno število (vsota protonov in nevtronov v jedru)

Masa jedra je:

$$m_j = m_a - Z m_e$$

kjer je m_a masa atoma in m_e masa elektrona.

Masni defekt

Masa jedra je vedno manjša od vsote mas nukleonov, ki jedro sestavljajo. Razlika Δm se imenuje masni defekt:

$$\Delta m = Z m_p + (A - Z) m_n - m_j$$

Vezavna energija

Masnemu defektu (Δm) pripada ustrezna vezavna energija, ki se sprosti ob spojitvi nukleonov v jedro, oziroma je potrebna za razbitje jedra na sestavne nukleone.

$$W = \Delta m c^2$$

Jedrske reakcije

Pri jedrskih reakcijah se masa spreminja v energijo in obratno. Pri nekaterih reakcijah (**eksotermne reakcije**) je skupna masa vpadnega delca in začetnega jedra pred reakcijo (L) večja od skupne mase emitiranega delca in končnega jedra po reakciji (D). Nastala razlika mase (Δm) se odda kot reakcijska energija ($\Delta m c^2$), ki jo odnesejo nastali delci v obliki kinetične energije. Pri **endotermnih reakcijah** pa je končna masa večja od začetne. Razliko mase prispevajo delci s kinetično energijo, ki je potrebna, da reakcija steče.

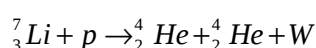
Eksotermne reakcije

$$L \rightarrow D + W \quad m(L) > m(D)$$

$$\Delta m = m(L) - m(D)$$

$$\text{Sproščena energija: } W = \Delta m c^2$$

Primeri: cepitev uranovega jedra, zlivanje lahkih jeder, ...

Endotermne reakcije

$$W + L \rightarrow D \quad m(D) > m(L)$$

$$W > [m(D) - m(L)]c^2$$

Primeri: odkritje protona in nevtrona, ...

